

RÅSTOFINDVINDING PÅ HAVET SKAL OGSÅ VÆRE BÆREDYGTIGT

Danmark skal bruge færre råstoffer fra havet – og så skal vi have en marin råstofplan, der er økosystembaseret og bygger på langsigtet planlægning.

Kystfiskere har i årevis observeret en klar sammenhæng imellem manglende fisk og råstofindvinding. Fiskene forsvinder fra og omkring råstofområderne.

Råstofferne udvindes med skibe der anvender store pumper og materialet bruges til blandt andet byggeri. En del af råstofferne bruges også til sandfordring. Sandfordring er en måde at beskytte kysterne mod erosion.

Med Havplanen planlægges det, at øge råstofindvindingen på havet markant. Og de allerede udlagte områder vil ifølge samme Havplan måske ikke engang være tilstrækkelige til at dække fremtidens behov for råstoffer. Derudover forventes det, at råstoffer til de kommende energier skal findes i havet, i områder der endnu ikke er udlagt i Havplanen.

Områder med råstofindvinding defineres af Miljøministeriet som "tabt natur". Dermed er råstofindvinding – både den igangværende og den planlagte – rammesat naturødelæggelse.

I Foreningen for Skånsomt Kystfiskeri PO mener vi ikke, at den massive råstofindvinding er hverken bæredygtig, grøn eller økosystembaseret.

Vi anser den øgede indvinding som en direkte trussel imod det skånsomme kystfiskeri, og dermed vores medlemmers levebrød. Den planlagte ødelæggelse af den marine natur, der er grundlaget for at fiskebestandene kan vokse, er ikke acceptabelt.

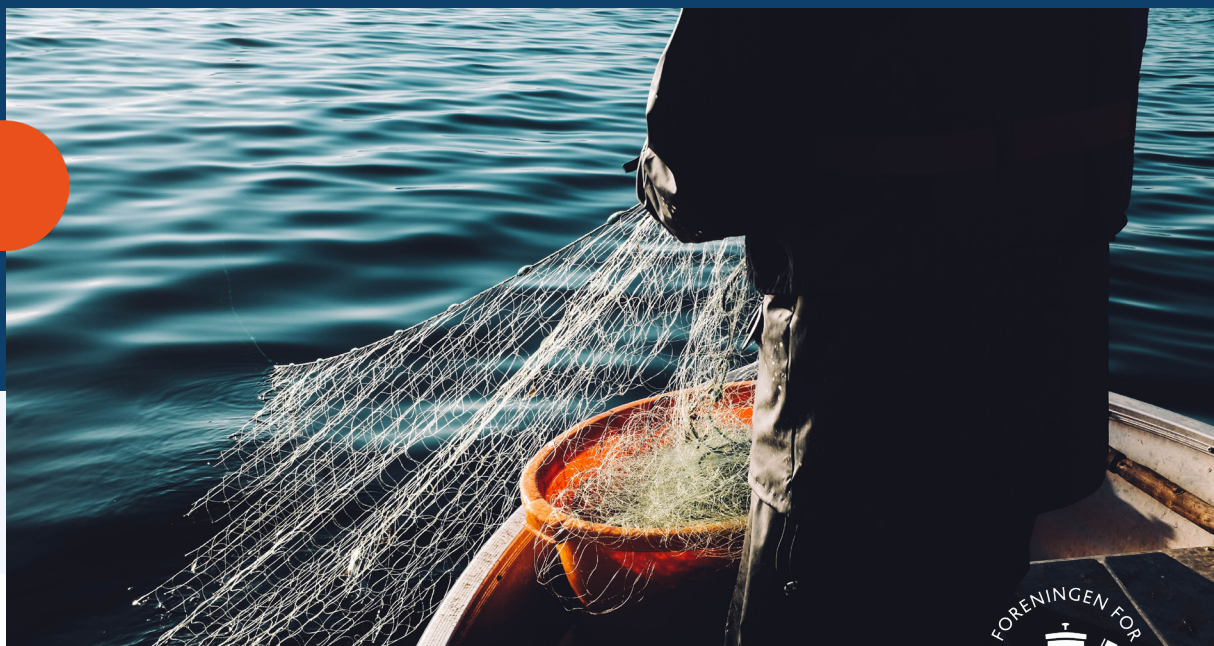

FSK-PO mener at man skal reducere mængden af råstoffer der kommer fra havet, og at genanvendelse, nye byggeteknikker uden beton og brug af andre byggematerialer skal være et krav i fremtidens byggerier. Den nationale strategi for bæredygtigt byggeri¹, der kom i april 2021, imødegår til dels dette, ved at fokusere mere på bygningsmaterialer som træ og genanvendelse. Men strategien behandler ikke den naturødelæggelse, der er forbundet med indvinding af råstoffer til havs. Dette er en fejl og bør indgå i det fremadrettede arbejde.

Beskyttelse af kysterne skal ske ved hjælp af langsigtede løsninger der også gavner biodiversiteten. Dette kunne f.eks. være en hård blivende kystbeskyttelse i form af stenrev.

Dernæst mener vi ikke, at der bør være råstofindvinding i gyde- og opvækstområder eller på fiskepladser, samt at indvindingen skal bygge på en økosystembaseret forvaltning. Vi opfordrer derfor regeringen – i særdeleshed miljøminister Lea Wermelin - til at igangsætte et arbejde, der skal afdække de faktiske konsekvenser af råstofindvindingen samt igangsætte et arbejde, der skal munde ud i en marin råstofplan der er bæredygtig, langsigtet og økosystembaseret. En samlet liste af opfordringer kan læses i slutningen af denne korte briefing.

¹ National strategi for bæredygtigt byggeri. Indenrigs og boligministeriet. April 2021.

KORT BRIEFING

Danmark er på vej ind i en mere bæredygtig fremtid. Vi har en målsætning om en 70 % reduktion af CO₂, vi har tilsluttet os en lang række mål på natur og biodiversitetsområdet, vi har forpligtigelser på naturens vegne i en lang række EU-direktiver og så har vi tilsluttet os FNs Verdensmål.

Den planlagte råstofindvinding vil betyde en markant forringelse af vores havnatur. Og det kan påvirke fiskebestandene og dermed kystfiskeriet negativt. Og indvindingen er derfor hverken bæredygtig eller langsigtet.

RÅSTOFINDVINDING: TRUER FISKEBESTANDENE OG NATUREN

Råstofindvinding til havs foregår med skib, der fjerner havbundsmateriale. Materialet bruges primært til byggeri. Men en del steder også til kystbeskyttelse ved sandfordring. Ved slæbesugning kommer der et ca. 1,5 meter bredt og 40 cm. dybt spor i havbunden.

Jyske rev er et stort indvindingsområde, men indvindingsområder ligger spredt rundt langs de danske kyster. Der udvindes ca. 10. millioner m³ havbundsmateriale om året fra den danske havbund².

I miljøvurderingen til Havplanen fremgår det, at man ved en fuld udnyttelse af de udlagte råstofområder, ikke kan udelukke en væsentlig påvirkning af fiskebestandene. Det fremgår også, at der er overlap imellem råstofområderne og vigtige naturtyper som ålegræsbede og makroalger. Og at ved en fuld brug af områderne, kan en fragmentering af naturen ikke udelukkes³.

Ud over de i Havplanen udlagte områder til råstofindvinding, påtænkes det at der skal udvindes store mængder råstoffer til at etablere en energiø i Nordsøen. Og med det nye udspil "Danmark kan mere II" fra regeringen er der varslet med flere energiøer i Nordsøen end dem der var planlagt.

Påvirkningen af naturen i forbindelse med den udvinding, der skal ske ved den ene energiø, er ikke afdækket i Havplanen, og heller ikke i den 'cost-benefit analyse', der er lavet som baggrundsmateriale for valget imellem en platform eller en sænkekasse-ø⁴.

Påvirkningen af naturen burde have været en central parameter i en sådan analyse. Særligt i betragtning af havnaturesens ringe tilstand. Men det var den altså ikke.

² <https://miljøtilstand.nu/temaer/naturressourcer/indvinding-af-sand-grus-og-sten/>

³ Søfartsstyrelsen. 2021. Miljøvurdering for Danmarks Havplan. COWI.

⁴ Energistyrelsen 2021. Cost benefit analyse og klimaaftryk af energiøer i Nordsøen og Østersøen

ØGET RÅSTOFINDVINDING - KAN VÆRE ET BRUD PÅ HAVSTRATEGIDIREKTIVET

Råstofindvinding klassificeres af miljøministeriet som "tabt havbund" under Havstrategidirektivet⁵. I Havstrategidirektivets er der en overordnet målsætning om at struktur og funktionerne i økosystemer beskyttes, og at især havbundens økosystemer ikke påvirkes negativt.

Den planlagte råstofindvinding vil føre til ødelæggelse og fragmentering af havbundens natur og kan derfor være i strid med havstrategiens målsætninger.

⁵ Miljø- og Fødevarerministeriet. 2019. Danmarks Havstrategi II Første del God miljøtilstand Basisanalyse Miljømål

I STRID MED FNS VERDENSMÅL OG EU'S BIODIVERSITETSSTRATEGI

FNs Verdensmål 14 foreskriver at hav- og kystnære økosystemer beskyttes og forvaltes bæredygtigt for at undgå væsentlige negative indvirkninger. En øget råstofindvinding er i direkte modstrid med denne målsætning.

Verdensmål 12 foreskriver at landene inden 2030 skal opnå en bæredygtig forvaltning samt en effektiv udnyttelse af naturressourcerne.

I Miljøvurderingen for Havplanen² fremgår det, at på grund af de store råstofmængder der skal bruges til energiøen i Nordsøen, ville det være mere ressourceeffektivt, hvis øen etableres som platform eller på gravitationsfundamenter. Altså er en energiø etableret på sænkekasser ikke i tråd med FNs Verdensmål 12, der foreskriver en effektiv udnyttelse af naturressourcerne. At bruge jomfruelige råstoffer til sænkekasserne kan også være i modstrid med råstofloven, der foreskriver at råstoffer bør anvendes i forhold til deres kvalitet, og at naturbundne råstoffer i videst muligt omfang bør erstattes af affaldsprodukter⁶.

EU's Biodiversitetsstrategi sigter på, at vi skal mindske presset på habitater; at al brug af økosystemerne skal være bæredygtig, og at der skal være en økosystembaseret tilgang til forvaltning, der reducerer de negative indvirkninger af udvindingsaktiviteter, blandt andet når det gælder havbundshabitater.

Den massive råstofindvinding der er planlagt med fragmentering og tab af natur til følge, er tydeligvis ikke på linje med denne målsætning.

⁶ LBK nr 124 af 26/01/2017 Bekendtgørelse af lov om råstoffer

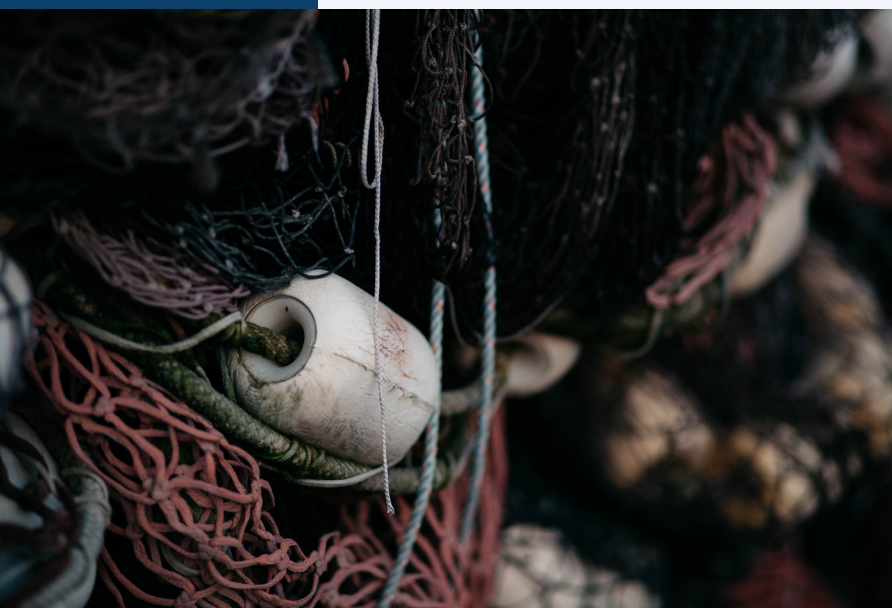
RÅSTOFINDVINDING – UNDERMINERER HAVETS POTENTIALIALE SOM KLIMAHJÆLPER

En stadig voksende mængde forskning peger på, at havbunden og havet er en nøglespiller når det drejer sig om at modvirke klimaforandringer. Havbundens sedimenter lagrer store mængder CO₂, og at dette ryger op i vandsøjlen når havbunden forstyrres.

I flere af råstofområderne i indre danske farvande forekommer der natur, der er hjemsted for havgræsser - herunder ålegræs⁷, der er meget effektive til at optage CO₂.

En række forskere fra Århus Universitet har i et høringsbrev⁸ på havplanen understreget, at beskyttelse af havbunden mod råstofindvinding er en stærk handlingsmulighed i forhold til at mindske klimaforandringerne og beskytte biodiversiteten. Og De understreger, at dette hensyn burde vægtes langt større i Havplanen.

Der er altså risiko for, at råstofindvinding kan underminere havets bidrag til at reducere klimaforandringerne.

⁷ Søfartsstyrelsen. 2021. Miljøvurdering for Danmarks Havplan. COWI

⁸ <https://havplan.dk/portalcache/api/v1/consultation/response/file/?fileId=6c3bdedb-6c7b-4899-b721-04706cf66c6a>

ENERGIØEN I NORDSØEN SKAL BYGGES MED RÅSTOFFER FRA HAVET

– påvirkning fra indvinding på klima og natur mangler i ‘cost-benefit analysen’.

Etablering af den inddæmmede ø i Nordsøen med sænkekasser, vil indebære anvendelse af meget store mængder marine råstoffer. Disse råstoffer skal findes ud over de udpegede råstofområder i Havplanen. En sænkekasse-ø, vil kræve ca. 17 mio. m³ sand eller andet havbundsmateriale⁹.

Cost-benefit analysen for energiøen i Nordsøen konkluderer, at den valgte løsning med sænkekasser udleder mere CO₂ end en platforms-ø ved 10 GW¹⁰. Men analysen medtager ikke den potentielle frigivelse af CO₂ fra havbunden i forbindelse med indvinding af råstoffer. Heller ikke konsekvenser for havets natur og dyr, ved at udvinde de store mængder råstoffer, er taget med i analysen.

Dette er åbenlyse mangler, og dermed giver analysen ikke et reelt billede af omkostningerne for naturen og klimaet ved en sænkekasseløsning fremfor en platformsløsning.

Dermed kan klimabelastningen fra energiø med sænkekasser være undervurderet i cost-benefit analysen for energiøen. Men det er ikke estimeret – endsige undersøgt - hvor meget.

Med den nye aftale ”Danmark kan mere II” er det planen, at der skal bygges endnu flere energiøer. Hvilket understreger behovet for en langsigtet strategi og analyse af konsekvenserne ved at fjerne så meget havbund.

⁹ <https://havplan.dk/content/api/latest/files/1f51ad16-ed71-41de-a23b-660bee066fe0/file>

¹⁰ Energistyrelsen 2021. Cost benefit analyse og klimaafttryk af energiøer i Nordsøen og Østersøen

RÅSTOFFER BRUGES TIL BETON – EN STOR KLIMABELASTER

Sand og grus fra havet bruges til beton. Produktion af beton er en af de mest klimatunge industrier i Danmark. Ifølge CONCITO bruger vi i Danmark hvert år 10 mio. tons beton, hvilket medfører en udledning på 1,5 mio. tons CO₂ pr. år, som svarer til 3% af Danmarks samlede CO₂-udledning¹¹. I en grøn fremtid skal vi sigte på at nedbringe vores brug af beton. Vi skal renovere i stedet for at bygge nyt, tænke meget mere i genbrug, minimere brugen af beton og bruge alternative materialer.

¹¹ <https://concito.dk/concito-bloggen/byggeriets-materialevalg-har-stor-betydning-klimate>

FREMTIDENS UDFORDRINGER – KRÆVER PLANLÆGNING OG VIDEN

Vi skal bygge boliger, der er et ønske fra Folketinget at bygge energihøjer i Nordsøen på sænkekasser, og råstoffer fra havet er også efterspurgt til andre formål som fx klimasikring,

Råstoffer fra havet er en begrænset resurse som vi er nødt til at bruge fornuftigt. Derfor er planlægning af resurseforbruget nødvendigt, sådan at vi bruger resursen mest hensigtsmæssigt.

Præcis hvornår vi løber tør for råstoffer er uvist. Men det vil ske. Særligt for kvalitetsmaterialer¹². Og til den tid skal vi have fundet på andre løsninger end råstoffer fra havet.

Vi er også forpligtede til at stoppe ødelæggelsen af vores natur på havet. Kun på den måde kan vi sikre, at der også er vilde fisk at fange i fremtiden. Fisk er en utrolig klimavenlig og sund kilde til protein, og vi bør værne om havets natur, for fortsat at kunne høste af naturens fornybare resurser i fremtiden.

Vi skal reducere vores CO2 udledning. Men også sikre, at vores natur er robust nok til at kunne bidrage til at reducere klimaforandringerne. Og vi skal sikre, at vores brug af naturen ikke frigiver flere klimagasser til havet og atmosfæren. Her er en bæredygtig råstofudvinding og en bæredygtig brug af råstoffer instrumental.

¹² Miljøstyrelsen 2017. Markedsanalyse af råstofområdet (sand, grus, ral). COWI.

FSK-PO FORESLÅR DERFOR AT REGERINGEN:

- Igangsætter et arbejde med at kortlægge hvordan man i Danmark sikrer en økosystembaseret råstofindvinding, der er bæredygtig og som ikke påvirker havbundens økosystemer og fiskebestandene negativt.
- På baggrund af dette arbejde lancerer en marin råstofplan, der bygger på en økosystembaseret forvaltning.
- Fremlægger dokumentation for forventet behov for råstoffer til bygninger, energiøer og fremtidige klimatilpasninger mv., og peger på hvor kilderne til disse råstoffer skal komme fra.
- Igangsætter et arbejde, der skal kortlægge hvor meget lagret klimagas, der udledes fra havbunden ved råstofindvinding.
- Igangsætter et arbejde, der skal kortlægge om tidligere råstofområder har en formindsket evne til at optage og lagre klimagasser, og dermed om råstofindvinding påvirke havets evne til at reducere klimaforandringer.
- Stopper råstofindvinding på gyde- og opvækstområder indtil der foreligger en økosystembaseret råstofplan, der sikrer havets fisk og natur.

- På baggrund af den marine råstofplan og resultater af det igangsatte arbejde fremmer bæredygtig offentlige praksis ved offentlige byggerier og andre offentlige projekter, hvor der skal bruges byggematerialer i overensstemmelse med nationale politikker og prioriteter.
- Undersøger om det er i tråd med råstofloven¹³ at bruge jomfruelige råstoffer til energiøernes sænkekasser.
- Inkluderer påvirkningen af råstofindvindingen på både natur og klima i en opdaterede cost-benefit analyse for energiøen i Nordsøen samt for de kommende energiøer.
- Genbesøger mulighederne for at etablere havvind på platforme i stedet for på etablerede øer.
- Hvis Folketinget bibeholder ønsket om, at energiøer i Nordsøen skal være sænkekasseø, anbefalers det at materialet ikke udgøres af jomfrueligt materiale, men helt eller delvist af genanvendt materiale fra f.eks. udgravninger af havne og sejlrender.
- Udfaser kystfordring og fremtidssikrer de danske kyster med mere blivende og bæredygtige løsninger.

¹³ LBK nr 124 af 26/01/2017 Bekendtgørelse af lov om råstoffer fremgår det i §4 at Miljø- og fødevareministeren med henblik på at sikre en ressourceøkonomisk anvendelse af råstofforekomsterne kan fastsætte regler om, at der ved udførelsen af bygge- og anlægsarbejder skal anvendes affalds- eller erstatningsprodukter eller ske genanvendelse, Det fremgår også af loven at råstofferne anvendes i forhold til deres kvalitet, og at naturbundne råstoffer i videst muligt omfang erstattes af affaldsprodukter.